

LA VERACITAT ÉS CABDAL EN EL CAMP CIENTÍFIC

David Bueno i Torrens

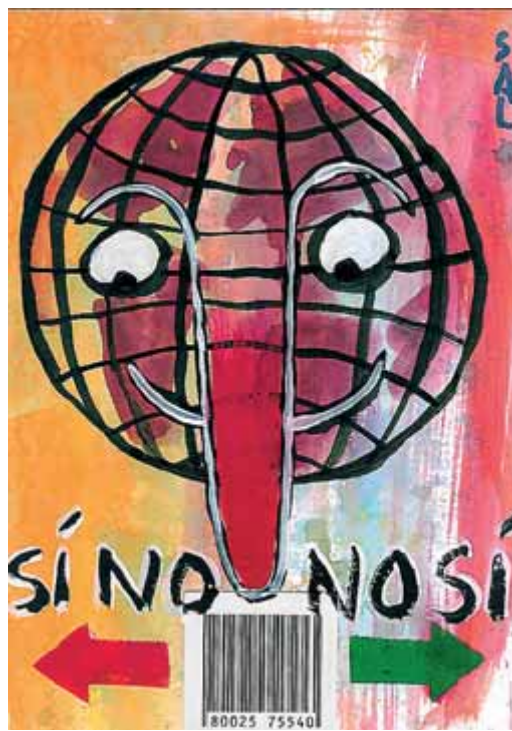
Professor i investigador de genètica de la Universitat de Barcelona

Mentides arriscades

Les relacions humanes estan impregnades de tabús amb arrels culturals. Un dels molts tabús de la nostra cultura és el de l'engany. Ja de ben petits se'ns educa per dir sempre la veritat, malgrat que ben aviat els infants s'adonen que els adults diuen força mentides. El fet de mentir està molt arrelat a la condició humana. Tot-hom ho fa en major o menor grau, per acció o per omissió. Mentim cada cop que diem una cosa que sabem que no és certa, quan no diem el que pensem o quan diem el que no pensem o el que no sabem.

ELS CIENTÍFICS NO SOM PAS IMMUNES A AQUEST FET. Fa poques setmanes s'ha sabut que bona part de la recerca publicada per Hwang Woo-suk, especialment les troballes referents a la clonació d'embrions humans dels quals presumptament s'havien derivat línies de cèl·lules mare específiques de pacients per ser utilitzades en medicina regenerativa, era un gran frau. Ja he parlat en altres articles de medicina regenerativa i de cèl·lules mare, i també de fraus científics i de com es valora l'impacte i la veracitat dels resultats d'una recerca; a més, tots els mitjans de comunicació han parlat a bastament i amb rigor d'aquest frau (AVUI 24/4/04, 21/5/05 i 12/1/06), per la qual cosa en aquest article no vull tornar a parlar sobre aquests temes, sinó reflexionar sobre les mentides, les seves causes i les conseqüències.

EN CIÈNCIA, LA VERACITAT D'ALLÒ QUE ES DIU té una importància cabdal. Qualsevol treball científic es basa en treballs prèviament publicats, per la qual cosa les falsedats d'un treball poden quedar enquistades i invalidar altres recerques. Cal distingir, però, entre un frau i una mala interpretació d'uns resultats feta amb honestedat, en cap cas criticable des d'aquest punt de vista. Si el frau és gros i fa referència a resultats de gran impacte, el més probable és que es descobreixi en poc temps. Si l'engany és petit, com maquillar uns resultats o exagerar-los per fer-los més impactants, pot ser que no es descobreixi mai. El resultat de tot això és un malbaratament de recursos, molts cops públics, i la pèrdua de confiança social, com reflecteix una enquesta recent en què el 63% de les persones van respondre que "les mentides de Hwang fan perdre credibilitat a les revistes científiques". Es fa difícil trobar una solució a aquest problema, d'altra banda consubstancial a la natura humana, que hauria de passar per un control més estricte dels treballs tant per part de les revistes especialitzades com dels mateixos centres de recerca.

SALVADOR ANTON

“Cal distingir, però, entre un frau i una mala interpretació d'uns resultats feta amb honestedat, en cap cas criticable des d'aquest punt de vista”

COM DEIA EN INICIAR AQUEST ARTICLE, mentir està molt arrelat a la condició humana. És una pràctica que es fa en tots els àmbits, i malgrat que ho critiquem, la veritat és que tots mentim i ho acceptem amb normalitat. Només cal pensar, per exemple, en les promeses electorals irrealitzables (però que fan guanyar vots), en els sovintejats fraus financers, en la publicitat enganyosa i, si fem un acte d'introspecció i no ens mentim a nosaltres mateixos, en les relacions amb els nostres companys. En certa manera, el món funciona sobre mentides, i les mentides fan que el món funcioni, com diuen els psicòlegs i economistes Kazuo Sakai i Nakana Ide en un llibre publicat el 1999 (*El arte de mentir*), en el qual proposen ensenyar a mentir, a fer-ho amb prudència i a diferenciar les mentides beneficioses de les perjudicials.

PER QUÈ MENTIM? PSICOLÒGICAMENT PARLANT, les mentides són un reflex d'inseguretat i desconfiança personals, de la por de no ser acceptats tal com som. Hi ha persones que menteixen més i amb més habilitat que d'altres, i fins i tot n'hi ha que ho han convertit en un art i en una manera de viure. Molt probablement hi ha un component genètic darrere la facilitat i l'habilitat per mentir, i per descomptat hi ha un fort component cultural, que actua en el procés d'aprenentatge i potser també configura determinades xarxes neuronals perquè ajudin a mentir de manera creïble i ponderada. És ben sabut que durant els primers anys de vida, i molt especialment durant els primers 12 mesos, les experiències pròpies contribueixen a acabar de configurar les xarxes neuronals que després regiran el comportament adult d'aquella persona, i que els infants són esponges d'aprenentatge.

EN EL CAMP NEUROFISIOLÒGIC S'HA DEMOSTRAT que mentre es menteix s'activen uns circuits neuronals específics, relacionats amb la imaginació, diferents dels que s'activen quan es diu la veritat, relacionats amb els records. Per tant, és possible saber si algú menteix o no. Però, ¿és convenient saber-ho? Si és cert que les mentides fan que el món funcioni, si no poguéssim mentir ¿com es veurien afectades l'economia, la política, les relacions personals i, en general, l'estructura social? Què passaria si de cop les persones deixéssim de mentir? Pot ser un bon tema per a un llibre, de l'estil de l'excel·lent *Les intermitències de la mort*, de José Saramago, on descriu què li podria passar a una societat si de cop les persones deixéssim de morir.

VOLTA D'HORITZÓ

Jutges nuclears de l'Iran

J.J. Navarro Arisa

De vegades les grans crisis esclaten de sobte, agafant tot-hom desprevingut. Altres cops, en canvi, és com si un camí ple de fites indiqués el camí. Pels racons del món sonen auguris més o menys interessats que diuen que el proper punt de gran crisi serà l'Iran, fent servir com a excusa les suposades ambicions del règim teocràtic i fonamentalista de Teheran per desenvolupar la capacitat de produir armes nuclears. Aquesta setmana es reunirà a Londres la Junta de Governadors de l'Organisme Internacional de l'Energia Atòmica, que ha de decidir si porta el programa nuclear iranià al Consell de Seguretat de les Nacions Unides perquè imposi sancions a Teheran si no renuncia al seu programa d'enriquiment d'urani o no en dona garanties.

Tal com va explicar ahir a Davos el ministre britànic d'Afers Exteriors, Jack Straw, el problema nuclear amb l'Iran és una qüestió de poder que es planteja en termes emocionals. Alguns observadors creuen que tot el que l'Iran vol és un reconeixement del seu paper com a potència regional al golf Pèrsic, així com fer sentir el seu pes per resoldre els problemes a l'Iraq i Palestina, on els seus aliats de Hamàs acaben de guanyar les eleccions. Un altre escenari, però, assenyala que els dirigents iranians acaronen seriosament la idea de posseir armes atòmiques (entre d'altres coses com a assegurança contra atacs) i que els EUA estan construint un *casus belli* contra l'Iran per poder-lo atacar, igual com va fer amb Saddam Hussein.

Qualsevol escalada o descontrol d'aquest problema podria engendrar una crisi que donés la raó als ordidors d'escenaris apocalíptics. Tot indica, però, que el regateig no ha fet més que començar i que, de moment, encara hi ha possibilitats de desactivar el problema. Si no és així, l'Iran tornarà a fer front als seus jutges nuclears, i potser la sentència serà molt més dura.

DECEBUTS I DIVIDITS

Teresa Pàmies

Esriptora

Sorprendre en política

En el curs de la llarga negociació per elaborar el text d'un nou Estatut de Catalunya hem tingut sorpreses, negatives o positives, segons els efectes en l'opinió pública desconcertada per la incompetència dels negociadors. Desconcertar, en una situació políticament obstruïda, pot tenir efectes reparadors, com ara desem-

bussar les canonades abans que la fortor dels detritus acumulats esdevingui tòxica. Una bona sorpresa pot alliberar energies soterrades per la inèrcia, dissimulades a força d'autoengany i pantomima. La que va viure Catalunya el 30 de setembre del 2005 va ajudar a recuperar l'esperança en la política. Els nostres repre-

sentants al Parlament català van proclamar l'acord sobre el projecte d'Estatut que presentarien a les Corts espanyoles. Sorpresa, perquè els mateixos portaveus dels quatre partits concertats semblaven incapços d'entendre's durant els divuit mesos precedents. Els efectes estimulants d'aquella sorpresa van

ser immediats però efímers. Els mateixos polítics que exultaven explicant les raons de l'acord el setembre no van tardar a reincidir en les picabaralles partidistes que havien embarrancat les negociacions anteriors, i ara, cinc mesos després de l'eufòria de setembre, es reproduceix la crispació i la confusió política, que ja

semblaven superades per la reflexió autocrítica dels tres partits que governen i de la coalició nacionalista. I aquí estem, decebuts i dividits, confiant en una nova sorpresa al·liconadora i mobilitzadora del cabal d'energia que encara ens queda, i que pot multiplicar-se si tenim clar com i a què dedicar-la.